

معیارهای انتخاب عنوان منظومه‌های فارسی تا قرن هشتم و دلایل رواج چندعنوانی

دکتر مهدی دهرامی

استادیار زبان و ادبیات فارسی دانشگاه جیرفت

چکیده

هدف این مقاله نشان دادن ویژگی‌های عنوان منظومه‌های فارسی است، که با روش تحلیل محتوا و با تأکید بر منظومه‌های فارسی تا قرن هشتم، با بررسی نزدیک به صد اثر، عنوان آنها را از دیدگاه‌های مختلفی همچون معیار نام‌گذاری، حوزه اخذ عنوان، تناسب با محتوا، تفاوت عنوان در انواع مختلف ادبی، دلایل رواج چندعنوانی، کاربرد صنایع بدیعی و بیانی در عنوان، و مباحثی از این دست، مورد بررسی قرار گرفته است. مواردی چون شخصیت‌های داستانی اثر، تقلید و استقبال از آثار دیگر، نتیجه غایی و اخلاقی اثر، نوع ادبی، موضوع وصفی اثر، نام سراینده یا فردی که اثر به او تقدیم شده، الهام از خداوند، خلاقیت‌های ذوقی و ادبی و استفاده از کلمات اولیه منظومه از معیارهای نام‌گذاری اثر بوده است. وجود معیارهای مختلف موجب شده، گاهی یک اثر چندین عنوان مختلف داشته باشد و مشکلاتی را برای شناخت آثار شاعران به وجود آورد. اگرچه برخی از شاعران در مقدمه یا بخش‌های دیگر اثر خود، به دلایل انتخاب عنوان اشاره کرده‌اند، باز عنوان برخی منظومه‌ها را دیگران برگزیده‌اند. از میان انواع ادبی در منظومه‌های غنایی و حماسی از آنجا که در اکثر موارد، براساس شخصیت یا شخصیت‌های اصلی عنوان‌گذاری انجام می‌شده، معیار دقیق‌تر و ثابت‌تری وجود داشته است.

کلیدواژه‌ها: عنوان اثر، منظومه‌های فارسی، پیرامتنیت، تحلیل بلاغی.